

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 6 mars 1942 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i visst fall i anledning av yrkessjukdom, m. m.

I en den 12 december 1941 dagtecknad proposition nr 9, som hänvisats till bankoutslottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, framlagt förslag i fråga om ersättning i visst fall i anledning av yrkessjukdom, m. m.

Beträffande motiveringen för det framlagda förslaget får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

1:o.

Förra röntgensköterskan Signe Bennich-Björkman. Under punkten 1 av förevarande proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att till förra röntgensköterskan Signe Bennich-Björkman må av det under tolfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Diverse pensioner och understöd m. m. utbetalas ersättning från och med den 1 januari 1939 med belopp, som skulle hava utgått, därest lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit tillämplig å henne.

Lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar utfärdades den 14 juni 1929 och trädde i kraft den 1 januari 1930.

Enligt 1 § skall den, som jämlikt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete är försäkrad för skada till följd av sådant olycksfall, anses vara försäkrad jämväl för yrkessjukdom, som uteslutande eller till övervägande del framkallats genom inverkan av vissa i paragrafen uppräknade ämnen eller fysikaliska orsaker, bland annat röntgenstrålar, radium eller annat radioaktivt ämne. Ersättning i anledning av yrkessjukdom skall jämlikt 3 §, såvitt angår sjukdom som framkallats genom inverkan av röntgenstrålar eller radioaktivt ämne, icke utgå, med mindre arbetaren inom tio år före dagen för sjukdomens yppande varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där arbetarna äro utsatta för inverkan av den art, som framkallat sjukdomen.

I lagens ikraftträdelsebestämmelser föreskrevs, bland annat, att den icke skulle äga tillämpning i fråga om yrkessjukdom, som yppats före den 1 januari 1930.

I *skrivelse den 4 februari 1941* har förra röntgensköterskan Signe Bennich-Björkman, född Ödlund, uppgivit, att hon under tjänstgöring i röntgenarbete

å sjukhus åren 1918—1922 ådragit sig röntgenskada å händerna, samt hemställt, att ersättning av statsmedel måtte tillerkännas henne från och med den 1 januari 1939 med belopp, som skulle hava utgått, därest lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit tillämplig å henne.

I skrivelsen har omnämnts, att Signe Bennich-Björkman, som är född år 1895, tjänstgjort den 15 april—den 15 augusti 1918 som sjuksköterskeelev vid röntgenavdelningen å serafimerlasarettet i Stockholm, den 15 september 1918—den 1 juli 1919 som röntgensköterska å Falu lasarett samt den 1 juni 1920—30 april 1922 som röntgensköterska å Eskilstuna lasarett. Efter sistnämnda tidpunkt hade hon icke tjänstgjort i röntgenarbete. Vid tiden för tjänstgöringen hade skyddsanordningarna beträffande röntgenarbete i landsorten varit föga tillfredsställande. Genom röntgenarbetet hade hon åsamkats förändringar och sårnader å huden på båda händerna, vilka förorsakat henne mycket stort lidande och på senare år gjort henne oförmögen till arbete.

Enligt vad *riksförsäkringsanstalten* anført, måste Bennich-Björkmans sjukdom hava framkallats genom inverkan av röntgenstrålar under hennes sjukhustjänstgöring samt anses hava yppats redan innan hon den 1 juli 1919 avslutade tjänstgöringen å Falu lasarett.

Försäkringsrådet har anført bland annat följande:

I förevarande fall kunna ej åberopas lika starka skäl som vid behandlingen av en framställning från förra röntgensköterskan Anna Viktoria Christianson om statlig pension (prop. 1937 nr 179 5:o). Vad i ärendet förekommit synes dock innefatta tillräcklig anledning för ett tillmötesgående av Signe Bennich-Björkmans ansökning.

Med anledning av försäkringsrådets omnämnande av ett tidigare ersättningsfall må anmärkas, att Kungl. Maj:t genom proposition nr 179 till 1937 års riksdag under punkten 5 föreslog riksdagen medgiva, att till förra röntgensköterskan Anna Viktoria Christianson finge av statsmedel utbetalas viss ersättning med belopp, som skulle hava utgått, därest lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit tillämplig å henne. Propositionen bifölls av riksdagen (bankoutskottets utlåtande nr 44; riksdagens skrivelse nr 439).

Föredragande departementschefen har anført:

Handlingarna i ärendet utvisa, att Signe Bennich-Björkman under lasarettstjänstgöring åren 1918—1922 åsamkats kronisk röntgenskada å händerna, vilken om än icke helt så dock i avsevärd mån nedsatt hennes arbetsförmåga. Ersättning enligt de i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar upptagna grunderna skulle hava utgått i anledning av skadan, därest lagen varit gällande vid den tidpunkt, då skadan måste anses yppad.

Ur principiell synpunkt tala visserligen skäl mot att — vid sidan av lagen — bevilja ersättning av statsmedel i fall sådana som det förevarande. Enligt min mening föreligga dock härvid ömmande omständigheter av den art, att de äro i viss mån jämförbara med dem, som kunde åberopas beträffande det fall, vilket år 1937 föranledde statsmakterna att utgiva ersättning i anledning av liknande skada. Det allmänna synes mig med hänsyn till de föreliggande omständigheterna icke rimligen kunna underlåta att träda hjälpande emellan. Några allvarliga konsekvenser därav torde icke vara att befara.

Det synes mig skäligt, att Signe Bennich-Björkman beredes ersättning enligt samma grunder, som skulle hava gällt, därest förutnämnda lag varit

tillämplig å henne. Jämlikt av riksförsäkringsanstalten lämnade uppgifter skulle detta innebära, att Signe Bennich-Björkman skulle tillerkännas livränta från och med ingången av år 1939, beräknad efter en årlig arbetsförtjänst av 1,800 kronor. I fråga om invaliditetsgraden torde, såsom försäkringsrådet framhållit, ytterligare utredning böra verkställas av riksförsäkringsanstalten, innan livräntan fastställles.

Vad Kungl. Maj:t under förevarande punkt föreslagit finner sig utskottet böra biträda. Utskottet hemställer således,

Utskottet.

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må av riksdagen bifallas.

2:o.

Brita Karolina Cederman. Under punkten 2 av förevarande proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att till änkan Brita Karolina Cederman må av det under tolfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Diverse pensioner och understöd m. m. utbetalas ersättning från och med den 20 november 1940 med 300 kronor för år räknat.

Enligt § 1 *förordningen den 11 juni 1918 angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall* äger envar svensk undersåte, som har sitt hemvist i Sverige och idkar fiske såsom yrke eller eljest för sin utkomst, att genom försäkring i riksförsäkringsanstalten bereda sig ersättning enligt — i princip — de i 6 och 7 §§ lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete stadgade grunder. Den årliga arbetsförtjänst, som omförmåles i sistnämnda paragrafer, skall beträffande fiskarförsäkringen efter försäkrings sökandens eget val bestämmas till antingen 1,200, 900 eller 600 kronor (§ 2). Ersättning utgår för skada till följd av olycksfall, som härflyter, bland annat, från utövningen av fiskeyrket eller som uppstår vid användning av fiskebåt, utan att fiske därvid bedrivs (§ 3). I den mån erlagda försäkringsavgifter äro otillräckliga för bestridandet av utgående ersättningar, fyller bristen av statsmedel (§ 5).

6 § i 1916 års *olycksfallsförsäkringslag* innehåller bestämmelser om ersättning till skadad person själv; 7 § reglerar frågan om ersättningar till den skadades efterlevande, för den händelse olycksfallet medfört hans död. I sistnämnda fall skall utgivas dels begravningshjälp och dels livräntor till vissa efterlevande, nämligen änka eller änking, barn eller adoptivbarn under 16 år samt föräldrar eller adoptivföräldrar. Till föräldrar och adoptivföräldrar utgår livränta, under förutsättning att de för sitt uppehälle varit väsentligen beroende av den avlidnes arbete, med ett årligt belopp motsvarande värdet av det underhåll de åtnjutit av den avlidne, dock högst en fjärdedel av den avlidnes arbetsförtjänst.

I *skrivelse den 3 maj 1941* har änkan Brita Karolina Cederman i Hästö, Arkösund, hemställt, att ersättning måtte utbetalas till henne i anledning av hennes dottersons, fiskaren Elert Gustav Cedermans död.

Handlingarna i ärendet utvisa i huvudsak följande:

Elert Cederman var född år 1914, son utom äktenskap av en dotter till Brita Karolina Cederman. Alltifrån födelsen har han, dock utan att bliva adopterad, vistats hos mormodern, som var änka sedan nyssnämnda år. Sedan han blivit vuxen, har han försörjt sig och mormodern, under senare

år genom utövning av fiskaryrket. Brita Karolina Cederman, som är född år 1870, har sedan åtskillig tid på grund av kronisk ledgångsreumatism icke kunnat utföra förvärsarbete utan måst inskränka sig till att hushålla för dottersonen.

Elert Cederman drunknade under en fisketur den 19 november 1940. Bouppteckningen efter honom utvisar brist i boet.

Våren 1937 hade Elert Cederman tagit en försäkring jämlikt fiskarförsäkringsförordningen — enligt uppgift i förutnämnda skrivelse för mormoderns skull. Försäkringen gällde för en årsinkomst av 1,200 kronor.

I anledning av dödsfallet har riks försäkringsanstalten den 13 januari 1941 tillerkänt stärbhuset efter Elert Cederman begravningshjälp på grund av den tagna försäkringen med 120 kronor. Däremot har anstalten icke tillerkänt mormodern någon livränta, enär Elert Cederman icke varit adopterad av henne. — Elert Cedermans mor, som jämväl är i livet, har icke för sitt uppehälle varit beroende av hans arbete.

Brita Karolina Cederman har för närvarande fri bostad i en dottersonen förut tillhörig fastighet samt åtnjuter folkpension med 25 kronor i månaden jämte dyrtidstillägg därå. Hon har icke några besparingar. Hennes sex barn äro icke i sådana ekonomiska omständigheter, att de nämnvärt kunna bidra till hennes underhåll.

Riksförsäkringsanstalten har anført, att, därest Elert Cederman varit adopterad av Brita Karolina Cederman, anstalten i anledning av hans fränfalle skulle hava tillerkänt henne livränta att utgå från och med den 20 november 1940 med 300 kronor för år räknat. Med hänsyn till föreliggande omständigheter tillstyrkte anstalten, att åtgärder vidtoges för beredande av understöd åt Brita Karolina Cederman.

Försäkringsrådet har förklarat sig kunna biträda riks försäkringsanstaltens uppfattning, att Brita Karolina Cederman i fiskarförsäkringsförordningens mening varit för sitt uppehälle väsentligen beroende av den avlidnes arbete. Enligt försäkringsrådets uppfattning föreläge emellertid principiella betänkligheter mot att i ett specialfall låta fiskarförsäkringens grunder bliva tillämpliga å person utanför de kategorier, som vore ersättningsberättigade enligt försäkringen. Med hänsyn till den folkpension Brita Karolina Cederman åtnjote och de bidrag — bland annat bibehållande av förmånen av fri bostad — som hennes barn kunde vara i stånd att lämna, syntes ej heller billighetsskäl tala för bifall till framställningen. *En ledamot av försäkringsrådet* har instämt i det av riks försäkringsanstalten avgivna utlåtandet.

Föredragande departementschefen har anført följande:

Såsom försäkringsrådet framhållit förefinnas otvivelaktigt betänkligheter av principiell art mot att låta ersättning jämlikt de i fiskarförsäkringsförordningen angivna ersättningsgrunderna utgå till en person, som — i varje fall formellt — står utanför de kategorier, vilka äro ersättningsberättigade enligt förordningen. I likhet med riks försäkringsanstalten och en ledamot inom försäkringsrådet finner jag mig emellertid kunna i det föreliggande fallet bortse därifrån, särskilt med hänsyn till den omständigheten, att Brita Karolina Cederman under Elert Cedermans hela livstid varit i moders ställe för honom. Handlingarna i ärendet utvisa, att Brita Karolina Cederman under senare tid varit för sitt uppehälle väsentligen beroende av Elert Cedermans arbetskraft. För egen del finner jag billighetsskäl tala för att Brita Karolina Cederman, trots henne tillkommande folkpension samt till henne utgående bidrag från barnen — i huvudsak förmån av fri bostad, som åtminstone tillsvidare utgår — bör tillerkännas livränta av statsmedel. Denna livränta synes böra jämställas

med livränta enligt fiskarförsäkringsförordningens bestämmelser. Den bör uppgå till belopp, som skulle hava utgått, därest Elert Cederman varit adoterad av Brita Karolina Cederman, d. v. s., enligt vad riks försäkringsanstalten upplyst, 300 kronor om året från och med den 20 november 1940.

Med hänsyn till vad föredragande departementschefen anført till stöd för det under förevarande punkt framlagda förslaget finner sig utskottet ej böra motsätta sig bifall till detsamma. Utskottet hemställer fördenskill,

Utskottet.

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Stockholm den 6 mars 1942.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Berling, Sandén, Sundvik, von Horn*, Leander, Bodin* och *Sylwan*;

från andra kammaren: herrar *Holmgren*, Paulsen*, Andersson* i Falkenberg, *Andersson* i Munkaljungby*, *Hilding, Sundberg, Mattsson** och *Söderdahl**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.